

Rafał Żebrowski

Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych

STRESZCZENIE

Artykuł stanowi omówienie charakteru prawnego uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Właściwą analizę zagadnienia poprzedza przywołanie definicji czynności prawnej. Następnie przedstawione zostały dwie grupy poglądów: uznające uchwały za czynności prawne, jak również odmawiające im takiego charakteru. Po przedstawieniu przeciwstawnych poglądów zaprezentowane zostało stanowisko zajęte przez autora. Główną tezą artykułu jest twierdzenie, że w świetle przeprowadzonych analiz uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych winny być uznawane za czynności prawne, co wywoływać będzie szereg dalszych konsekwencji, m.in. w zakresie problematyki wadliwości uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych oraz sankcji będących efektem tych wadliwości.

Słowa kluczowe: osoba prawna, uchwała, czynność prawna, zgromadzenie, oświadczenie woli

Rafał Żebrowski

Legal Character of the Resolutions Adopted by the General Meetings of Shareholders of Capital Companies

ABSTRACT

The article discusses the legal character of resolutions adopted by the general meetings of shareholders of capital companies. A proper analysis of the issue is preceded by a definition of legal action. Two groups of opinions are then described: one recognising resolution as legal acts and another refusing to recognise them as such. Following the presentation of the opposing views, the author defines its own position. The main thesis of the article is the claim that, in the light the analysis, the resolution of capital companies must be regarded as legal acts, which will cause a number of further consequences, i.a. in terms of defective resolutions of capital companies and sanctions resulting from that defect.

Keywords: resolution, legal action, general meeting, legal entity, declaration of will

1

UWAGI OGÓLNE

Podstawowe dla egzystencji i funkcjonowania spółek kapitałowych decyzje podejmowane są w formie uchwał przez ich organy: zgromadzenie wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz walne zgromadzenie akcjonariuszy występujące w spółce akcyjnej. Uchwały podejmowane przez zgromadzenia spółek kapitałowych mogą być jednak dotknięte różnorodnymi wadami wpływającymi na ich ważność i skuteczność. Ustawodawca, biorąc pod uwagę możliwość występowania w praktyce obrotu tego rodzaju uchwał, wprowadził instrumenty prawne służące kontroli uchwał w tym względzie oraz zapobieganiu wywoływania przez wadliwe uchwały skutków prawnych. Mimo intencji ustawodawcy zmierzających ku pozbawieniu wskazanej tematyki przymiotów niejasności i sporności zagadnienia stanowiące przedmiot zainteresowania niniejszej pracy w dalszym ciągu budzą liczne wątpliwości tak w doktrynie, jak w orzecznictwie. Wydaje się, iż nie sposób jednak przystąpić do analizy i próby wyjaśnienia wymienionych problemów bez wcześniejszego zbadania charakteru prawnego uchwał. Kodeks spółek handlowych nie zawiera bowiem definicji uchwały, wskazuje jedynie podmioty uprawnione do podejmowania uchwał, kategorie spraw stanowiące ich przedmiot oraz formę, w jakich winny być one podejmowane. Sam charakter prawny uchwał również budzi liczne kontrowersje. Część przedstawicieli doktryny optuje za przyznaniem uchwałom charakteru czynności prawnych, inni z kolei kwestionują taki pogląd¹. Przedmiotem niniejszego artykułu będzie zatem analiza charakteru prawnego uchwał podejmowanych przez zgromadzenia spółek kapitałowych.

2

DEFINICJA CZYNNOŚCI PRAWNEJ JAKO PUNKT WYJŚCIA DALSZYCH ROZWAŻAŃ

Punktem wyjścia do rozważań nad charakterem prawnym uchwał podejmowanych przez zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie akcjo-

¹ E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2000, s. 12.

nariuszy) należy uczynić niebudzące większych kontrowersji stwierdzenie, że określenie i charakterystyka istoty uchwał dokonywana jest zarówno w literaturze jak i orzecznictwie na ogół poprzez dokonanie porównań z centralną instytucją prawa cywilnego, jaką bez wątplenia stanowi czynność prawna. Z uwagi na ograniczone ramy niniejszej publikacji poprzestać można w tym miejscu na stwierdzeniu, że w myśl tradycyjnej, przyjmowanej w doktrynie prawa cywilnego definicji przez czynność prawną należy rozumieć pewien stan faktyczny, w ramach którego występuje co najmniej jedno oświadczenie woli będące uzewnętrznąoną decyzją podmiotu prawa cywilnego nakierowaną na powstanie, zmianę lub zniesienie stosunku prawnego². Oświadczenie woli, o którym mowa, cechować winno się doniosłością prawną, co z kolei oznacza, że prawo przedmiotowe wiąże z takim oświadczeniem woli określone skutki prawne, wskazane powyżej.

Tak rozumiana definicja czynności prawnej nastęrcza licznych kontrowersji w kontekście próby opisanania za jej pomocą charakteru prawnego uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Świadczyć o tym będą przytoczone poniżej dwie grupy poglądów: przyznająca uchwałom charakter czynności prawnych oraz odmawiająca im takiego przymiotu.

3

ARGUMENTY PRZECIWNIKÓW KONCEPCJI UCHWAŁY JAKO CZYNNOŚCI PRAWNEJ

Według S. Wróblewskiego uchwał zgromadzeń nie należy widzieć jako czynności prawnych w rozumieniu prawa prywatnego³. Rozważania te dotyczyły co prawda uchwał podejmowanych w spółdzielniach, jednak ze względu na analogiczny charakter unormowań, zachowują w pełni aktualność na gruncie prawa spółek. Również A.W. Wiśniewski poddaje w wątpliwość uznawanie uchwał zgromadzeń w spółkach kapitałowych za czynności prawne. Autor ten uznaje, iż uchwała stanowi wyłącznie wewnętrzny akt organizacyjny spółki, który co prawda wywiera określone skutki prawne w sferze wewnętrznych stosunków spółki, nie stanowi jednak przy

² S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Warszawa 2007, s. 233.

³ S. Wróblewski, *Ustawa o spółdzielniach*, Kraków 1921, s. 79.

tym czynności prawnej⁴. Uzasadnieniem takiego poglądu jest według A.W. Wiśniewskiego fakt, iż nie może być mowy o czynności prawnej w sytuacji, gdy jej treść utajniana jest z wyraźną intencją, tak aby nikt nie miał możliwości ustalenia, kto złożył oświadczenie woli określonej treści oraz w jaki sposób można uchylić się od skutków tego oświadczenia. Trzeba jednakże wskazać, iż A.W. Wiśniewski w swej pracy przyznaje, iż większość doktryny zagranicznej, m.in. niemieckiej, kwalifikuje uchwałę jako czynność prawną.

Pogląd bliski koncepcjom A.W. Wiśniewskiego przedstawia J.P. Naworski, który stwierdza, iż uchwała w rzeczywistości jest wewnętrznym aktem organizacyjnym spółki. Akt ten wywołuje w wewnętrznych stosunkach korporacyjnych określone skutki prawne, jednakże nie powoduje to, iż należy kwalifikować taki akt jako czynność prawną. Akt taki może być według J.P. Naworskiego zaskarżony tylko i wyłącznie w trybie organizacyjnym wskazanym dawniej w kodeksie handlowym, a obecnie w kodeksie spółek handlowych. Można zatem przyjąć, iż w odniesieniu do uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych mamy do czynienia z czynnościami prawnymi *sensu largo*, o ile tryb podejmowania uchwał jak też skutki powziętych uchwał są określone przepisami prawa⁵.

W tym kontekście warto odnotować wypowiedź J. Frąckowiaka, który odmówił uchwałom zgromadzeń spółek kapitałowych charakteru prawnego czynności prawnych. Autor ten dowodzi, że uchwały nie są podejmowane przez podmioty prawa, lecz stanowią wyraz woli organu takiego podmiotu, zaś fakt wywoływania jedynie skutków o charakterze korporacyjnym oraz brak wymogu zgodności oświadczeń woli wszystkich podmiotów składających te oświadczenia skłania J. Frąckowiaka do uznania uchwał za „swoiste czynności konwencjonalne organu korporacyjnej osoby prawnej”⁶.

W pierwszych pracach M. Gersdorfa również widoczny jest pogląd, jakoby uchwała zgromadzenia stanowiła jedynie decyzję powziętą przez najwyższy organ, a z faktu, iż wiążą one członków, wynika posiadanie przez

⁴ A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach*, t. 3, Warszawa 1993, s. 216.

⁵ J.P. Naworski, *Podejmowanie uchwał przez zgromadzenie wspólników (akcjonariuszy) spółek kapitałowych* (cz. 2), *Palestra*, nr 9–10/1996, s. 27.

⁶ J. Frąckowiak, *Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą, PPH*, nr 11/2007, s. 6.

uchwały charakteru *sui generis* zdarzenia prawnego⁷. Autor ten w kolejnych swoich pracach zrewidował jednak przedstawiony powyżej pogląd i uznał za zasadne wyróżnienie kilku grup uchwał. W wyniku takiego odróżnienia powstał dychotomiczny podział uchwał na takie, które nie posiadają przymiotu czynności prawnej, np. uchwały rozwijające zasady statutowe oraz uchwały, którym należy przyznać cechy czynności prawnych. Autor wskazał tu jako przykład uchwały, które zobowiązują zarząd do dokonania czynności prawnych lub faktycznych w odniesieniu do członków, w szczególności uchwały, w których spółdzielnia jest reprezentowana przez walne zgromadzenie.

Zaproponowana przez M. Gersdorfa koncepcja podziału uchwał w zależności od ich charakteru zyskała aprobatę licznych autorów, m.in. R. Bierzanka⁸. Wskazał on, iż należy zawsze analizować, czy uchwała zdolna jest do bezpośredniego kształtowania praw i obowiązków członków bądź osób trzecich, czy też tylko zarząd stanowiący reprezentację spółdzielni na zewnątrz ma mandat do dokonywania określonych czynności prawnych.

4

UCHWAŁA JAKO CZYNNOŚĆ PRAWNA

Zaproponowany podział nie zyskał aprobaty M. Piekarskiego, który wprost uznał uchwały za czynności prawne. Argumentem przemawiającym za taką tezę jest fakt, że skoro w myśl klasycznej definicji za czynność prawną uznajemy czynność zmierzającą do powstania, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego to oczywistym jest, iż takie kryteria spełniają uchwały zgromadzeń⁹. Należy bowiem uznać, że tak członkowie oddający głosy na zgromadzeniu, jak i samo zgromadzenie widziane jako organ osoby prawnej, dążą do wywołania skutków prawnych poprzez powzięcie i wykonanie uchwały. W takiej czynności prawnej uczestniczą jako strony głosujący – albo ich ogół albo te osoby, które głosowały za uchwałą.

⁷ M. Gersdorf, Droga sądowa w sprawach ze spółdzielczego stosunku członkowstwa, *Nowe Prawo*, nr 2/1962, s. 209.

⁸ R. Bierzanek, *Prawo spółdzielcze w zarysie*, Warszawa 1968, s. 169 i n.

⁹ M. Piekarski, *Komentarz do kodeksu cywilnego*, t. 1, Warszawa 1972, s. 155.

Ukazany powyżej pogląd zyskał szeroką akceptację nauki. S. Szer opowiedział się za traktowaniem uchwał organów osób prawnych o charakterze korporacyjnym jako czynności prawnych. W myśl tego autora na taką czynność prawną „składają się oświadczenia woli większej liczby osób, bez względu na to, czy zostały podjęte jednomyślnie czy większością przewidzianą przez przepisy prawa lub statuty (...)”¹⁰.

Na szczególną uwagę zasługuje pogląd wyrażony przez A. Woltera. Stwierdził on, iż uchwały należy kwalifikować jako czynności prawne. Nie mieszczą się one jednak w kategorii czynności prawnych jednostronnych, bowiem na powzięcie uchwały nie składa się jeden głos lecz pewna ich suma. Nie są to również umowy, gdyż cechą charakterystyczną uchwał jest fakt, iż nie obowiązuje w tym przypadku zasada zgodnych oświadczeń woli uczestników danej czynności prawnej. Zasada ta zostaje zastąpiona przez zasadę woli większości (zwykłej lub kwalifikowanej), a uchwała prawidłowo podjęta za zgodą większości obowiązuje także tych członków danego organu, którzy za uchwałą nie głosowali. Wszystko to sprawia zatem, że uchwały należy wyodrębnić w oddzielną grupę czynności prawnych zwanych uchwałami kolektywnych organów korporacyjnych osób prawnych lub po prostu uchwałami¹¹.

Jeszcze inne postrzeżenie charakteru prawnego uchwał zaproponował S. Grzybowski¹². Powzięte przez kolektywne organy osoby prawnej uchwały postrzega on jako wielostronne czynności prawne, jako umowy o szczególnej treści, którą wyznaczają akty głosowania rozumiane jako jednostronne czynności prawne głosujących. Pewną modyfikacją wskazanej teorii są natomiast koncepcje Z. Radwańskiego. Autor też uznaje za zasadne odróżnienie uchwał jako wielostronnych czynności prawnych od umów i jednostronnych czynności prawnych. Podkreśla bowiem, iż nie jest konieczna zgodność oświadczeń woli wszystkich podmiotów, co stanowi cechę charakterystyczną umów. Jak trafnie wskazuje Z. Radwański, „wystarcza bowiem, gdy treść uchwały zyska aprobatę odpowiedniej większości osób stanowiących zarazem niezbędne *quorum* zgromadzenia”¹³.

¹⁰ S. Szer, *Prawo cywilne*, Warszawa 1967, s. 331.

¹¹ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996, s. 245 i n.

¹² S. Grzybowski, *System prawa cywilnego*, t. 1, Wrocław 1985, s. 487.

¹³ Z. Radwański, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2005, s. 221.

Autor ten wskazuje jednak, iż pewnym uproszczeniem, a w konsekwencji błędem byłoby takie jednostronne przyjmowanie charakteru prawnego uchwały. Słuszne bowiem będzie traktowanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych jako czynności prawnych tylko o tyle, o ile zmierzają one do wywołania określonych skutków prawnych¹⁴. W świetle powyższego należy podzielić pogląd Sądu Apelacyjnego w Krakowie wyrażony w wyroku z 12 marca 1996 r., w myśl którego uchwały walnego zgromadzenia (i odpowiednio zgromadzenia wspólników w spółce z o.o.) rozumianego jako organ osoby prawnej winny być kwalifikowane jako czynności prawne. Powstają one w procedurze głosowania nad przedmiotowymi wnioskami¹⁵. W dalszym ciągu należy jednak mieć na uwadze fakt, iż jeżeli dana uchwała nie jest nakierowana na wykreowanie, zmianę lub ustanie jakiegokolwiek stosunku prawnego – przykładowo uchwała, która wyraża jedynie uznanie dla rozstającego się ze spółką prezesa – nie może być uznawana za czynność prawną. Według Z. Radwańskiego uchwała taka wywołuje jedynie skutki wewnętrzne, nie wywołuje natomiast zmian w relacjach danej osoby prawnej z innymi podmiotami. Wobec tego taka uchwała powinna być postrzegana jako oświadczenie wiedzy.

Zwolennikiem takiego poglądu jest również J. Szwaja, który uznaje, iż nie powinien budzić wątpliwości fakt posiadania przez uchwały zgromadzeń przymiotów czynności prawnych. Czynności te należą do odrębnej od umów i jednostronnych czynności prawnych kategorii, zaś o ich skutkach decydują przepisy kodeksu spółek handlowych, umowa spółki, jak również sama treść powziętej uchwały. Jak zwraca uwagę J. Szwaja, najczęstszym przypadkiem jest wywieranie bezpośrednich skutków w wewnętrznej sferze spółki¹⁶.

Interesujące stanowisko w kwestii charakteru prawnego uchwał przedstawiła E. Płonka. Według tej autorki należy brać pod uwagę zarówno różnorodność skutków, jakie wywołują uchwały, jak również złożony charakter uchwał. E. Płonka dogłębnej analizie poddaje zwłaszcza kwestię oświadczenia woli, ponieważ wszelkie głosowania podczas zgromadzenia nad podjęciem jakichkolwiek uchwał są tożsame ze złożeniem oświadczenia woli. Autorka rozróżnia rolę oświadczenia woli w zależności od kontekstu,

¹⁴ *Idem*, [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna*, t. 2, red. *idem*, Warszawa 2002, s. 180.

¹⁵ Wyrok SA w Krakowie z 12.03.1996 r., I ACr 87/96, *Transformacje Prawa Prywatnego*, nr 2/2003, s. 87.

¹⁶ J. Szwaja, [w:] S. Sołtyński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1996, s. 761.

w jakim zostało ono złożone. Możemy mieć zatem do czynienia z oświadczeniem woli stanowiącym jeden z elementów czynności prawnej – na przykład gdy powzięta została uchwała o zmianie umowy spółki, gdyż w skład stanu faktycznego czynności prawnej wchodzi również wpis do KRS. Może jednak również wystąpić inny przypadek – a więc sytuacja, w której oświadczenie woli będzie jedynym elementem, a więc stanowić będzie jednocześnie czynność prawną – przykładem będą choćby uchwały o podziale zysku. Biorąc powyższe pod uwagę, E. Płonka uznaje, iż oddanie głosu za podjęciem uchwały należy utożsamiać ze złożonym oświadczeniem woli, zaś samą uchwałę powziętą w drodze głosowania uznać za czynność prawną na płaszczyźnie stosunków wewnątrzorganizacyjnych¹⁷.

Jak trafnie to ujęła E. Marszałkowska-Krześ¹⁸, konkluzją wynikającą z rozważań E. Płonki jest stwierdzenie, iż ocena charakteru prawnego uchwały w ogromnym stopniu zależy od analizy danej uchwały w kontekście oświadczenia woli. Choć samo pojęcie czynności prawnej również jest różnie rozumiane, autorka konstatuje jednak, iż występuje pewien wspólny mianownik różnych definicji czynności prawnej. Takim punktem stycznym jest właśnie oświadczenie woli jako element konieczny (a czasem jedyny) czynności prawnej. Należałoby jednak zastanowić się, komu przypisać można takie oświadczenie woli? Czy składają je poszczególni głosujący wspólnicy (akcjonariusze), czy też może zgromadzenie wspólników (akcjonariuszy) jako kolektywny organ, czy też może właściwe jest przyjęcie tezy, iż uchwała jest oświadczeniem woli samej spółki jako osoby prawnej?

Wskazana kwestia napotyka dodatkowe komplikacje na gruncie przepisów o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. W odniesieniu do tej bowiem istnieje możliwość powzięcia uchwały również poza zgromadzeniem, w formie pisemnej. Postawiony problem jest rozwiązywany na różne sposoby. A.W. Wiśniewski¹⁹ uznaje uchwałę powstałą w drodze głosowania za akt woli spółki, ale odmawia jej charakteru oświadczenia woli. Autor ten przyjmuje, iż oświadczenie woli musi być składane w imieniu podmiotu prawa i być nakierowane na wywołanie skutków prawnych dla tego podmiotu. Nie można zatem mówić o uchwale jako oświadczeniu woli, gdyż zgromadzenie podejmujące uchwałę nie jest ani reprezentantem

¹⁷ E. Płonka, Uczestnictwo osób prawnych w walnym zgromadzeniu spółki kapitałowej, *Państwo i Prawo*, nr 1/1990, s. 91.

¹⁸ E. Marszałkowska-Krześ, Charakter prawny uchwały, *PPH*, nr 6/1998, s. 24.

¹⁹ A.W. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 216.

spółki, ani tym bardziej samo nie jest podmiotem. Z kolei S. Janczewski twierdzi, że poprzez organ, jakim jest zgromadzenie, wspólnicy dają wyraz swej woli zbiorowej. Instrumentem realizacji takiej woli zbiorowej wspólników jest właśnie uchwała²⁰.

W myśl wymienionych w niniejszym artykule poglądów S. Szera i A. Woltera uchwały organów osób prawnych stanowią wyraz woli podmiotu prawa jako całości. A. Wolter stanął bowiem na stanowisku, iż poszczególne osoby wchodzące w skład organu poprzez oddanie głosu składają oświadczenie woli, zaś suma oddanych przez te osoby głosów stanowi oświadczenie osoby prawnej. Wspomnieć należy również stanowisko wyrażone przez A. Kleina, w myśl którego każda czynność prawna dokonywana przez podmiot, jakim jest osoba prawna, wymaga kooperacji dwóch organów: organ o charakterze kolegiальnym podejmuje akt woli rozumiany jako akt woli osoby prawnej, inny zaś organ pełniący funkcje wykonawcze ma za zadanie przejawiać tę wolę na zewnątrz²¹.

Według E. Płonki autorzy wymienionych powyżej poglądów nie dokonali szczególnej analizy struktury uchwał. Należy bowiem rozdzielić sfery, w których będziemy rozpatrywać uchwałę. W stosunkach o charakterze wewnętrznym, które zachodzą między osobą prawną a osobami-członkami tej osoby prawnej, oświadczenia woli tych osób składają się w sumie na jedną czynność prawną, którą jest uchwała. Inaczej rzecz ma się w stosunkach zewnętrznych, gdy uchwała może podlegać różnym ocenom. Jeśli jest nakierowana na wywołanie skutku prawnego, należy upatrywać w niej oświadczenia woli osoby prawnej, poszczególne zaś oświadczenia woli jej członków składać się będą w takim przypadku na akt powzięcia woli.

E. Płonka wywodzi dalej, iż z dokonanej szczególnej analizy wyraźnie widać, że istnieje możliwość patrzenia na uchwałę z różnych perspektyw. Występują także różne cele jak i treść uchwał. Inny będzie bowiem zakres uchwały o wypłacie dywidendy, inny o zbyciu nieruchomości (gdyż tu koniecznym elementem będzie ponadto zawarcie odpowiedniej umowy z kontrahentem w drodze oświadczenia woli składanego przez zarząd w imieniu spółki), inny wreszcie będzie zakres uchwały o połączeniu spółek. Wypływa stąd wniosek, iż trudno mówić o jednolitym charakterze

²⁰ S. Janczewski, *Prawo handlowe, wekslowe i czekowe*, Warszawa 1946, s. 241 i n.

²¹ A. Klein, *Charakter prawny organów osoby prawnej*, [w:] *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga ku czci Witolda Czachórskiego*, Warszawa 1985, s. 130 i n.

uchwał²². Patrząc z tej perspektywy, definitywne przesądzenie, czy uchwała zawiera jedynie oświadczenia woli głosujących współników, czy też stanowi jednocześnie oświadczenie woli organu bądź samej spółki, wydaje się bardzo utrudnione. W szczególności bardzo problematyczne jest, czy jest dopuszczalne, aby organ spółki mógł w ogóle składać oświadczenia woli w swoim imieniu, jeżeli nie jest osobą fizyczną ani prawną. Z drugiej zaś strony liczne przepisy przyznają niekiedy zdolność prawną także innym podmiotom. Celowe wydaje się więc, aby dla ustalenia charakteru prawnego uchwały analizować konkretną uchwałę szczególnie pod kątem skutków, jakie wywołuje wewnątrz i na zewnątrz spółki.

Trudny do zaakceptowania wydaje się natomiast pogląd sformułowany przez A.W. Wiśniewskiego sprowadzający rolę zgromadzenia współników jedynie do pewnej formy podejmowania istotnych decyzji, swoistego forum, na którym zapadają uchwały²³. Autor ten twierdzi, iż to współnicy jako zbiór osób są uprawnieni do podejmowania najważniejszych decyzji przybierających formę uchwał. Jako uzasadnienie wskazanej tezy A.W. Wiśniewski wskazywał (co prawda na gruncie kodeksu handlowego, ale wskazana teza zachowuje aktualność również pod rządami obecnie obowiązującego kodeksu spółek handlowych patrz np. art. 227 § 1 k.s.h. tudzież art. 228 pkt. 1 k.s.h. czy też art. 249 k.s.h.), iż przepisy nie mówią o „uchwale zgromadzenia” lecz o „uchwale współników”. Wydaje się jednak, iż nie jest to koncepcja słuszna. W obowiązującym kodeksie spółek handlowych można bowiem z łatwością znaleźć przepisy *expressis verbis* mówiące o uchwałach zgromadzenia właśnie – choćby art. 248 § 1 k.s.h. – „**Uchwały zgromadzenia** (podkreślenie moje – R. Ż.) współników powinny być wpisane do księgi protokołów i podpisane przez obecnych lub co najmniej przez przewodniczącego i osobę sporządzającą protokół (...)”. Regulacje o analogicznym charakterze mówiące wprost o uchwałach walnego zgromadzenia znajdują się również w części kodeksu spółek handlowych poświęconej spółce akcyjnej – jako przykłady można wskazać choćby art. 393 czy też art. 421 k.s.h. Wskazać należy również, iż zasadą jest podejmowanie uchwał przez zgromadzenie, jedynie w drodze wyjątku od tej reguły dopuszczalne jest powzięcie uchwały w drodze wyrażenia zgody na piśmie na postanowienie, które ma być powzięte, bądź na głosowanie pisemne – patrz art. 227

²² E. Płonka, *Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych*, Wrocław 1994, s. 27 i n.

²³ A.W. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 134.

§ 2 k.s.h. Z tego też powodu podzielić należy pogląd wyrażony przez A. Szajkowskiego, który wyraźnie odróżnia ogół wspólników, a więc grupę osób reprezentujących cały kapitał zakładowy spółki, od zgromadzenia wspólników jako organu spółki²⁴. Stanowisko takie w pełni uzasadniają liczne przepisy kodeksu spółek handlowych określające rygorystyczne wymogi dotyczące zarówno sposobu funkcjonowania zgromadzenia, jak też samego trybu jego zwołania.

5

PODSUMOWANIE

Z przedstawionych w niniejszym rozdziale licznych stanowisk przedstawicieli nauki prawa wyłaniają się zatem dwa główne poglądy na charakter prawny uchwał: pierwszy, mniej licznie reprezentowany, odmawiający uchwałom charakteru prawnego czynności prawnych oraz drugi w zasadzie akceptujący postrzeganie uchwały zgromadzenia wspólników (akcjonariuszy) w kategoriach czynności prawnej. Wydaje się, że druga z zaprezentowanych koncepcji zasługuje na pełną akceptację. W świetle przytoczonych powyżej argumentów uznać bowiem należy uchwałę za czynność prawną zawierającą oświadczenia woli głosujących wspólników (akcjonariuszy). Składane przez te osoby oświadczenia woli są nakierowane na wywołanie określonych skutków prawnych, cel konstruowanych przez zgromadzenia spółek kapitałowych uchwał stanowi natomiast zobowiązanie zarządu do określonego działania. Za wykonywanie powziętych uchwał zarząd ponosi wszakże odpowiedzialność. Sam akt głosowania nad powzięciem uchwały oparty jest z kolei na składaniu oświadczeń woli przez poszczególnych wspólników (akcjonariuszy).

Pogląd sprzeciwiający się zaliczaniu uchwał do kategorii czynności prawnych opiera się m.in. na założeniu, że w myśl tradycyjnej, przywołanej na wstępie niniejszego artykułu definicji czynności prawnej podmiotem mogącym dokonywać takich czynności jest jedynie podmiot prawa cywilnego, nie zaś jedynie jego organ, jak dzieje się to w odniesieniu do uchwał zgro-

²⁴ A. Szajkowski, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. 1, Warszawa 1994, s. 1052.

madzeń spółek kapitałowych. Pogląd ten jest jednak dyskusyjny i budzi liczne wątpliwości. Przyznać wszak trzeba, że wspomniane organy (zgromadzenie wspólników/walne zgromadzenie akcjonariuszy) nie są podmiotami stosunków cywilnoprawnych. Niemniej jednak w myśl statuowanej art. 2 k.s.h. zasady jedności prawa cywilnego do funkcjonowania spółek kapitałowych odnosić trzeba wynikające z prawa cywilnego podstawowe reguły. Spółki kapitałowe, jako osoby prawne, działają zatem w myśl art. 38 k.c. poprzez swoje organy. Nie budząca większych wątpliwości teoria organów zakłada z kolei, że wola organu osoby prawnej winna być przypisywana samej osobie prawnej. Jakkolwiek z psychologicznego punktu widzenia wola organu jest wolą zespołu osób wchodzących w skład danego organu (w analizowanym przypadku wspólników/akcjonariuszy głosujących na zgromadzeniach spółek kapitałowych), to z prawnego punktu widzenia wola organu osoby prawnej stanowi wolę samej osoby prawnej²⁵. O ile zatem dany organ działał będzie z poszanowaniem ściśle określonych reguł, wola tego organu będzie mogła zostać przypisana samej osobie prawnej. W przypadku spółek kapitałowych chodzić będzie o reguły podejmowania uchwał, a więc m.in. kwestię kworum, prawidłowości oddawania głosów, uzyskania odpowiedniej większości.

Biorąc pod uwagę kwestię zaskarżalności uchwał, należy stwierdzić, iż wskazane wyżej okoliczności będą odgrywały istotną rolę. Prawidłowość powzięcia uchwały będzie bowiem oceniana przez pryzmat takich czynników jak posiadanie zdolności do czynności prawnych przez wspólników i akcjonariuszy, ewentualne wady składanych przez nich oświadczeń woli czy też okoliczności związane ze zwoływaniem i przebiegiem poszczególnych zgromadzeń spółek kapitałowych.

W pełni uzasadniony wydaje się w świetle przedstawionych rozważań pogląd sformułowany przez M. Safjana, w myśl którego „uchwały podejmowane przez kolektywne organy osób prawnych (np. walne zgromadzenie w spółce akcyjnej, walne zgromadzenie spółdzielni) stanowią szczególnego rodzaju czynność prawną (nie należą ani do kategorii jednostronnych, ani do kategorii wielostronnych czynności prawnych) o tyle, o ile ich celem jest wywołanie skutków prawnych. Skutki cywilnoprawne występują w relacjach wewnątrzorganizacyjnych, a niekiedy stanowią konieczną przesłankę

²⁵ A. Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2012.

czynności dokonywanej na zewnątrz przez upoważniony organ osoby prawnej (...)”²⁶. Jest to obecnie pogląd zdecydowanie dominujący we współczesnej doktrynie, natomiast w orzecznictwie sądowym – pogląd wyłączny.

Pogląd taki znajduje również pełne uzasadnienie w świetle argumentów prawnoporównawczych, zwłaszcza poprzez odwołanie do osadzonego w tej samej kontynentalnej kulturze prawnej systemu niemieckiego. W myśl tamtejszych przedstawicieli nauki prawa uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych jako „socjalne akty korporacyjnego kształtowania woli”²⁷ należy kwalifikować jako jedną z postaci czynności prawnych.

²⁶ M. Safjan, [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do artykułów 1–449¹¹*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2008, s. 301.

²⁷ F. Semmler, [w:] *München Handbuch des Gesellschaftsrechts. Aktienrecht*, red. M. Hoffman-Becking, München 1988, t. 4, s. 418.